

ATRIBUTNA ULOGA LOKATIVNIH I INSTRUMENTALNIH PRIJEDLOŽNIH IZRAZA U ZNAČENJU NAMJERE

Jadranka Mlikota

Uvod

 lokativni i instrumentalni prijedložni izrazi u značenju namjere u suvremenom hrvatskom književnom jeziku imaju dvije sintaktičke uloge: prva, češća, uloga je priložne oznake namjere izrečena lokativnim izrazima s prijedlozima *na* i *u* (npr. raditi *na pridobivanju ljudi*, zlouporabiti položaj *u cilju znanstvenoga istraživanja*),¹ odnosno instrumentalnim s prijedlogom *s* (npr. stavljati proizvode u promet *s ciljem obmanjivanja kupaca*);² druga, rjeđe potvrđena, uloga je nesročnoga atributa (npr. radovi *na obnovi*, odluka *o namirenju*, potraga *za vodom*). U usporedbi s prvom navedenom sintaktičkom ulogom lokativni i instrumentalni prijedložni izrazi značenja namjere imaju svoj opis u suvremenoj gramatičkoj literaturi; druga je, atributna uloga, ostala neopisana, čak i u pojedinačnim jezikoslovnim radovima koji problematiziraju navedenu sintaktičku ulogu.³ Ni pogled unazad, u prošlost i povijest hrvatske gramatikologije, ne nudi cjelovit opis značenja namjere nesročnih atributa. Adolfo Veber Tkalčević u Slovnici hrvatskoj za srednja učilišta opisuje atributni dativ

„kojim se nadopunjuje nesavršen smisao drugoga samostavnika, mjesto genitiva. (...) Zametak *toj misli* ležao je u skrovištu njegova čela, te je bio svojina divnoga mu duha. Trn.“ (Veber, 1876.: 109),

a osim dativa izdvaja i opisuje osobito atributna značenja genitiva,⁴ izostavljajući značenja lokativa i instrumentala u toj ulozi. Istim je padežima – genitivu i dativu – atributna značenja odredio i Mirko Divković u Oblicima i sintaksi hrvatskoga jezika za srednje škole (¹²1917.), no ostala atributna značenja padežnih i prijedložnih izraza nisu izdvojena.⁵ Tomo Maretić u Gramatici hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika

¹ I. Pranjković u Drugoj hrvatskoj skladnji ciljnost u širem smislu određuje i lokativnom izrazu s prijedlogom *po*. Usp. „*po poslu (se otputiti)*, *po hitnom zadatku (poslati)*“ (Pranjković, 2001.: 21.). Tako i u Kovačevića, 1988.: 218.

² O širem značenju ciljnosti i instrumentalnoga izraza s prijedlogom *za* vidi: Kovačević, 1988.: 218.; Silić-Pranjković, 2005.: 237., 249.

³ Vidi: Anić, 1977. – 1978.a: 13. – 19.; Anić, 1977. – 1978.b: 54. – 62.; Nyomárkay, 1980. – 1981.: 213. – 221.

⁴ Od atributnih značenja genitiva Veber izdvaja eksplikativni genitiv, genitiv posjedovni, objektivni genitiv, partitivni genitiv, prispodobni genitiv, genitiv svojstva, genitiv gradiva. Vidi: Veber, 1876.: 110. – 115.

⁵ Vidi: Divković, 1917.: 193. – 204.

(1963.)⁶ u poglavljima o lokativu i prijedložnom instrumentalu uočava da prijedložni izrazi mogu biti dopune drugim imenicama, npr. „rod *po* krvi, *po* mlijeku, *po* muškoj lozi, (...) obuzela te želja *za* tvojima“ (Maretić, 1963.: 593., 599.), ali se o značenjima takvih dopuna ne govori. U Florschützovoj je pak Gramatici hrvatskoga jezika za ženski licej, preparandije i više pučke škole opis atributnih značenja osobito nepotpun s obzirom na to da je obuhvaćen samo atributnim genitivom.⁷

U suvremenih se gramatika tek uzgred navodi da prijedložni izrazi u lokativu, odnosno instrumentalu imaju atributnu ulogu, ali je značenje namjere ponovno neoprimjereno. Tako, primjerice, u Gramatici hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta Silića i Pranjkovića značenje je namjene nesročnih atributa izjednačeno sa značenjem finalnosti u pridruženim primjerima: „Kupili su stroj *za* *berbu* kukuruza. Imate li sirup *protiv* kašlja.“ (Silić-Pranjković, 2007.: 312.). Glede instrumentalnoga izraza s prijedlogom *s* autori iste gramatike navode:

„Vrlo se često instrumental s prijedlogom *s(a)* susreće u atributnoj službi, u kojoj označuje kakvoću predmeta, zbog čega se i naziva kvalitativnim instrumentalom, npr. *soba s pogledom* na more, *stolac s naslonom*, *vrt s ružama*, *čaj s limunom*, *starac sa sijedom bradom*.“ (Silić-Pranjković, 2007.: 236. – 237.),

a ostala značenja takvoga instrumentala u atributnoj ulozi nisu izdvojena. Jednako tako i u Praktičnoj hrvatskoj gramatici D. Raguža atributni je instrumental oprimjeren kvalitativnim:

„*jaja sa šunkom; kava sa šećerom; kuća s visokim krovom; majka s djetetom; meso s kosti; kava s mlijekom; čaj s rumom/s limunom; čovjek s brkovima*.“ (Raguž, 1997.: 154.)

s napomenom kako je

„U prethodnim atributnim značenjima prijedlog *s/sa* u opreci s prijedlogom *bez* (+ gen).“ (Raguž, 1997.: 154.)

Od instrumentalnih prijedložnih izraza u atributnoj ulozi autor izdvaja i značenje težnje, usmjerenosti instrumentala s prijedlogom *za*: „*žudnja/želja/žal za životom*“ (Raguž, 1997.: 156.). Kada je pak riječ o lokativu s prijedlogom *na* atributna je uloga uočena, npr. „*kuća na kraju sela; čovjek na samrti; janjetina na ražnju*“ (Raguž, 1997.: 149.), ali značenje takvoga atributa nije određeno.⁸

U Težak-Babićevoj Gramatici hrvatskoga jezika također se izdvaja atributna uloga lokativa i instrumentala, ali se u gramatici uopće ne govori o atributnim značenjima,⁹

⁶ Riječ je o trećem izdanju Gramatike. Prvo je iz 1899.

⁷ Vidi: Florschütz, 1916.: 133.

⁸ Tako je i s ostalim lokativnim izrazima u atributnoj ulozi. Usp. po+L: „*baka po mami; tetka po ocu; brat po majci; Evanđelje po Luki*“ (Raguž, 1997.: 150.), u+L: „*djevojka u dugoj haljini/u kratkim hlačama; roman u nastavcima; čovjek u godinama; mlijeko u prahu*“ (Raguž, 1997.: 151.).

⁹ Vidi: Težak-Babić, 2007.: 298., 301.

dakle ni o značenju namjere, jer riječ je o Priručniku za osnovno jezično obrazovanje¹⁰ što opravdava manje iscrpan jezični opis. I u Školskoj su gramatici Sande Ham obavijesti o nesročnom atributu i mogućnostima njegova izricanja dane sažeto, pojedinačna se značenja lokativa i prijedložnoga instrumentala ne navode.¹¹ U Institutovoj Hrvatskoj gramatici uopće se ne izdvajaju atributna značenja nesročnih atributa u lokativu i instrumentalu, čak ni u akuzativu, već samo genitivna i dativna značenja u toj sintaktičkoj ulozi jer

„Imenica koja se uz drugu uvrštava kao atribut najčešće je u **genitivu** i rjeđe u **dativu**.“
(Barić i dr.: 2003.: 556.)

iz čega se zaključuje da se u drugim prijedložnim padežnim izrazima nesročni atribut gotovo i ne pojavljuje. Ni u Sintaksi hrvatskoga jezika R. Katičića nisu opisani nesročni atributi u značenju namjere, premda se u jednom izdvojenom primjeru prijedložnih izraza koji je u rečenicu uvršten kao atribut može prepoznati i značenje namjere, a izrečen je instrumentalom s prijedlogom *za*: „*Gosopodu Vandu podsjednuo nekakav nemir, potreba za promjenom.*“ (Katičić, 2002.: 468.)

Iz danoga je pregleda starije i suvremene jezikoslovne literature kada je riječ o lokativnom i instrumentalnom izricanju namjere kojima je sintaktička uloga nesročnoga atributa, stoga, razvidno sljedeće:

1. opis je i popis atributne uloge lokativnih i instrumentalnih prijedložnih izraza u suvremenoj jezikoslovnoj literaturi nedostatan što se djelomice može opravdati uporabnom čestoćom izricanja namjere tim izrazima;¹²
2. pri tom ostaje nedostavno razlučeno uzročno značenje od značenja namjere jer čvršća metodološka uporišta koja bi potvrdila ili opovrgnula takvu neutralizaciju značenja nisu metodološki postavljena.

Ovaj će rad pokušati upotpuniti jezični opis atributne uloge lokativnih i instrumentalnih prijedložnih izraza, koji znače namjeru, i to na građi triju stilova hrvatskoga jezika: književnoumjetničkoga, novinskoga i znanstvenoga stila.

¹⁰ Riječ je o podnaslovu gramatike.

¹¹ Oprimjerena su značenja mjesta (npr. Kupili smo kuću *na brdu.*), vremena (npr. Bacio je pokvareno mlijeko *od srijede.*) i količine (npr. U korpu je stavila *malo* voća.) te razlikovno postavljena prema priložnim oznakama istoga značenja (usp. Sjedili smo *na brdu. Od srijede* jedem slatkiše. *Malo* znam o voću.). Vidi: Ham, 2002.: 133.

¹² Uopće, značenje se namjere u objema sintaktičkim ulogama (priložne oznake i atributa) najčešće izriče genitivnim i akuzativnim prijedložnim izrazima. Stoga oni pripadaju središtu kada je riječ o mogućnostima izricanja namjere na razini jednostavne rečenice.

Neutralizacija značenja namjere i uzroka

U radu se metodološki polazi od pretpostavke da se značenje namjere ne može promatrati odvojeno od uzročnoga značenja, odnosno da je u prijedložnim izrazima značenja namjere istodobno neutralizirano i uzročno značenje.¹³ Naime, s obzirom na to da svaki cilj/namjera/svrha podrazumijeva i uzrok radnje (pa je namjera samo vrsta uzročnoga značenja, tzv. *causa finalis*), ali ne i obrnuto (jer uzrok podrazumijeva i druga uzročna značenja koja nisu *causa finalis*), „normalno je da se može govoriti i o specifičnom finalnom uzroku“ (Pranjaković, 2001.: 22.). Dakle, razložno je pretpostaviti da i prijedložni izrazi, kojima se na razini jednostavne rečenice najčešće i izražava značenje namjere u suvremenom hrvatskom književnom jeziku, a koji su nesročni atributi, istodobno uz to značenje odražavaju i uzročno. Neutraliziranost će se navedenih značenja za prijedložne izraze u atributnoj ulozi provjeravati uvođenjem atributne rečenice s odnosnom zamjenicom *koji* (-a, -e) kao vezničkom riječju i imenskim predikatom izrečenim pomoćnim glagolom *biti* i imenicama *svrha/namjera*, odnosno *uzrok*. Odabrani metodološki postupak temelji se na činjenici da je nadređeni član sintagme (imenica) kojoj je prijedložni izraz atributom (podređeni član) uvijek glagolska imenica koja, kao kondenzator rečeničnoga značenja, omogućuje uvođenje dubinske rečenice kao istovrijednice imeničkoj sintagmi. Takva će se pretpostavljena rečenica označiti uglatom zagradom i strjelicom: [→]. Stoga i u primjeru nesročnoga atributa izrečenoga lokativom s prijedlogom *na*:

1. djelovanje *na jačanju* suradnje

značenje se namjere, tada uvijek i uzročno značenje, dokazuje uvođenjem atributne surečenice:

→ djelovanje kojemu je svrha/namjera jačanje (suradnje)¹⁴

odnosno:

→ djelovanje kojemu je uzrok jačanje (suradnje)

U građi se za ovaj rad vrlo rijetko potvrđivala atributna uloga takvoga lokativa. Zabilježena je u primjeru iz novinskoga stila:

2. „Tijekom radova *na obnovi* kolonijalne zgrade arheolozi su pronašli dijelove zida i poda od bazalta koji su bili dio sobe u kojoj je Montezuma meditirao“, rekla je voditeljica stručnog tima Elsa Hernandez. (*Hina/Net.hr*, 10. 6. 2008.)
 - radovi kojima je svrha/namjera obnova (kolonijalne zgrade)
 - radovi kojima je uzrok obnova (kolonijalne zgrade)

¹³ O neutralizaciji značenja uzroka i namjere prijedložnih izraza koji su priložna oznaka namjere vidi: Mlikota, 2009.: 1. – 12.

¹⁴ Ako je prijedložni izraz u značenju namjere praćen također atributom, on će u pretpostavljenoj rečenici biti dan u zagradi radi veće jasnoće.

Uz lokativ s prijedlogom *na* u građi je za ovaj rad zabilježena i atributna uloga lokativa s prijedlogom *u* u istom značenju – namjere (odnosno uzroka):

3. Novo rješenje ili rješenje *o namirenju* treba dostaviti ovršeniku i svim ovrhovoditeljima te ovršenikovom dužniku. (Hrastinski-Jurčec, 2008.: 31.)
 - rješenje kojemu je svrha/namjera namirenje
 - rješenje kojemu je uzrok namirenje
4. (...) sud bi bio dužan (...) donijeti jedinstvenu odluku *o namirenju* (...) (Hrastinski-Jurčec, 2008.: 31.)
 - odluku kojoj je svrha/namjera namirenje
 - odluku kojoj je uzrok namirenje
5. Na taj ćete način uspješno izbjeći i sljedeći važan aspekt pregovora *o plaći* – posljedice mogućnosti da ne dođe do dogovora. (*Jutarnji list*, 2. 10. 2008.)
 - (aspekt) pregovora kojemu je svrha/namjera plaća
 - (aspekt) pregovora kojemu je uzrok plaća
6. Od Pahorove vlade su zatražili da Hrvatskoj u roku od deset dana uputi zahtjev *o uklanjanju* graničnih prijelaza, (...) (*Hina/Net. hr*, 23. 2. 2009.)
 - zahtjev kojemu je svrha/namjera uklanjanje (graničnih prijelaza)
 - zahtjev kojemu je uzrok uklanjanje (graničnih prijelaza)

Lokativni izrazi u značenju namjere i atributnoj ulozi, dakle, obuhvaćaju u građi potvrđena samo dva prijedložna izraza – s prijedlogom *na* i s prijedlogom *o* – čime se potvrđuje rubnost izricanja namjere lokativom. Usporedi li se s lokativom izricanje namjere prijedložnim instrumentalom u atributnoj ulozi, broj će prijedložnih izraza biti još manji s obzirom na to da je u građi potvrđen samo instrumental s prijedlogom *za*; uz imenice

„instrumental s tim prijedlogom označuje predmet (...) prema kojemu je usmjereno kakvo nastojanje, htijenje, želja, težnja i sl.“ (Silić-Pranjaković, 2005.: 237).

I tu se neutralizira namjera s uzrokom.

U građi je takav nesročan atribut najčešće potvrđen uz imenicu *potraga*. Kako je *potraga* usmjerena kakvom *cilju*, pronalaženju čega, to se opis značenja namjere/uzroka takvoga atributa može proširiti riječju *pronalaženje*:

7. Phoenix se 25. svibnja spustio na do sada neistraženo područje Marsovog sjevernog pola, gdje je počeo potragu *za vodom* i organskim tvarima kako bi utvrdio jesu li tu mogući primitivni oblici života. (*Net. hr*, 27. 6. 2008.)
 - potragu kojoj je svrha/namjera pronalaženje vode
 - potragu kojoj je uzrok pronalaženje vode
8. Bio je u potrazi *za čovjekom* koji bi u sebi imao dovoljno drskosti i gluposti da glumi nezavisna državnika (...) (Aralica, *Dr* 183)

- u potrazi kojoj je svrha/namjera pronalaženje čovjeka
 - u potrazi kojoj je uzrok pronalaženje čovjeka
9. Međutim, prema informacijama iz PU dubrovačke, potraga za *nestalom* Britt jedna je od najopsežnijih na tom području. (*Jutarnji list*, 2. 10. 2008.)
- potraga kojoj je svrha/namjera pronalaženje nestale (Britt)
 - potraga kojoj je uzrok pronalaženje nestale (Britt)
10. Kreće potraga za *fotoaparatom*. (*Net. hr*, 17. 2. 2009.)
- potraga kojoj je svrha/namjera pronalaženje fotoaparata
 - potraga kojoj je uzrok pronalaženje fotoaparata
11. Jedan od dvojice pilota koji su se katapultirali nakon sudara njihovih zrakoplova lovca u srijedu iznad mora kod Bretanje, pronađen je živ, dok i dalje traje potraga za *drugim pilotom*, objavila je francuska mornarica. (*Jutarnji list*, 2. 10. 2008.)
- potraga kojoj je svrha/namjera pronalaženje (drugoga) pilota
 - potraga kojoj je uzrok pronalaženje (drugoga) pilota
12. Potraga za *savršenom cipelom* započinje iznova svake sezone kad ženska populacija pada u trans nad kreacijama koje će nožicu učiniti dugom, (...) (*Net. hr*, 11. 9. 2008.)
- potraga kojoj je svrha/namjera pronalaženje (savršene) cipele
 - potraga kojoj je uzrok pronalaženje (savršene) cipele

No i uz druge imenice (*zahtjev, molba, suglasnost*) takav je instrumental s prijedlogom *za* također u značenju namjere, odnosno uzroka:

13. Tvrtke koje gospodare cestarinama u Ministarstvo prometa poslale su zahtjev za *povećanjem* cestarine za 10 posto, pa bi dionica Rijeka – Zagreb stajala 60, a Zagreb – Split 170 kuna. (*Net.hr*, 9. 8. 2008.)
- zahtjev kojemu je svrha/namjera povećanje (cestarine)
 - zahtjev kojemu je uzrok povećanje (cestarine)
14. Naravno, na takav razgovor morate doći kvalitetno pripremljeni, sa svim pokazateljima koji govore u prilog vašem zahtjevu za *povišicom*. (*Jutarnji list*, 2. 10. 2008.)
- zahtjevu kojemu je svrha/namjera povišica
 - zahtjevu kojemu je uzrok povišica
15. Stranka iz Maribora ne odustaje od prikupljanja potpisa za referendum i od Pahora traži da Zagreb uputi zahtjev za *uklanjanjem* graničnih prijelaza. (*Hina/Net. hr*, 23. 2. 2009.)
- zahtjev kojemu je svrha/namjera uklanjanje (graničnih prijelaza)
 - zahtjev kojemu je uzrok uklanjanje (graničnih prijelaza)
16. (...) europski nalog nije klasična tjeratica i njegov sastavni dio je molba za *izručanjem*. (*Hina/Net. hr*, 10. 7. 2008.)

- molba kojoj je svrha/namjera izručenje
- molba kojoj je uzrok izručenje

17. U slučaju da Nikica Jelavić da suglasnost *za hitnim izručenjem*, Njemačkoj bi mogao biti izručen u idućih desetak dana. (*Hina/Net. hr*, 10. 7. 2008.)

- suglasnost kojemu je svrha/namjera izručenje
- suglasnost kojemu je uzrok izručenje

Da je uzročno značenje šire od značenja namjere i da se ne iscrpljuje samo u vrsti tzv. finalnoga uzroka, potvrdit će u građi potvrđeni primjeri instrumentala s prijedlogom *za* u uzročnom,¹⁵ ali ne i u značenju namjere:

18. A ako joj majka uistinu bijaše bolesna, bolje da je uz nju nego sa mnom, a u mislima u brizi *za majkom*. (Gavran, *PP*, 121)

- u brizi kojoj je uzrok majka
- *u brizi kojoj je svrha/namjera majka

19. Osjetih istinsku žeđ *za njegovim učenjem*, jer povjerovah u njega, pa donesoh odluku da ću potražiti njegove prve sljedbenike. (Gavran, *PP*, 144)

- žeđ kojemu je uzrok (njegovo) učenje
- *žeđ kojemu je svrha/namjera (njegovo) učenje

20. Premijer bi dobro argumentirane zahtjeve za poskupljenjem mogao i odbiti vodeći se populizmom i brigom *za građane* čiji životni standard neumitno slabi. (*Net.hr*, 1. 7. 2008.)

- brigom kojoj su uzrok građani
- *brigom kojoj su svrha/namjera građani

21. (...) manje obilni doručak kasnije potiče želju *za većim količinama* hrane. (*Hina/Net.hr*, 22. 6. 2008.)

- želju kojoj su uzrok (veće) količine (hrane)
- *želju kojoj su svrha/namjera (veće) količine (hrane)

Atributna uloga i lokativnih i instrumentalnih prijedložnih izraza, nesročnih atributa, potvrđena je najvećim dijelom primjerima iz novinskoga stila. Riječ je o stilu u kojem je češća nominalizacija zbog čega se i određuje kao nominalni stil.¹⁶ Uporaba imenskih ustrojstava u novinskom stilu može se pojasniti težnjom za sažetijim načinom izražavanja:

¹⁵ O uzročnom značenju instrumentala s prijedlogom *za* vidi: Silić-Pranjković, 2005.: 237.

¹⁶ J. Silić osobito ističe uredsko-poslovni stil kao jedan od nominalnih stilova: „U njemu je sve određeno nominalizaciji, tj. imenskomu – posebno imeničkomu – načinu izražavanja.“ (Silić, 2006.: 66.). O stilskoj vrijednosti nominalizacijskih postupaka vidi osobito: Vratović, 1954.: 25. – 27.; Čale, 1973.: 53. – 67.; Jonke, 1964.: 121. – 122.

„Novinar mora brzo izvijestiti o nekom događaju. Služeći se imenskom konstrukcijom oslobađa se nužde da zauzme potpuno određen i precizan stav u pogledu tehničkih detalja mjesta, vremena, uzroka i posljedice u vezi s događajem.“ (Čale-Zorić, 1955. – 1956.: 110.).

U skladu je pak s nominalnošću novinskoga stila uporaba glagolskih imenica kao nesročnih atributa sa značenjem namjere; naime, imenica uz koju se uvodi prijedložni izraz kao atribut, mora biti glagolska (usp. radovi *na obnovi*, rješenje *o namirenju*), dok atribut može biti tvoren glagolskom (usp. radovi *na obnovi*, rješenje *o namirenju*) i neglagolskom imenicom (usp. potraga *za vodom*, potraga *za čovjekom*). Premda pak nominalizacijski postupci nisu znakovitima za druga dva građom obuhvaćena stila – književnoumjetnički i znanstveni – njihova je uporaba i u tim stilovima potvrđena.¹⁷

Zaključak

Opisana je atributna uloga lokativnih i instrumentalnih prijedložnih izraza u značenju namjere, potvrdila da je u navedenom značenju uvijek neutralizirano i uzročno značenje s obzirom na to da je namjera vrsta uzročnoga značenja. Lokativno i instrumentalno izricanje namjere rubna je pojava hrvatskoga sintaktičkoga sustava, i kada su prijedložni izrazi u značenju namjere u rečenici u ulozi priložne oznake, a ne samo nesročnoga atributa. Traženo se značenje i rečenične uloge ipak najučestalije izriču genitivnim i akuzativnim prijedložnim izrazima. No atributna bi se značenja prijedložnih izraza, osobito u gramatičkim opisima, unatoč tomu ipak trebala upotpuniti značenjem namjere.

Literatura

- Anić, Vladimir, 1972. – 1973.: Uzročna značenja padeža u jeziku Mihovila Pavlinovića, Jezik, god. 20., str. 19. – 24., 59. – 63., 84. – 94.
- Anić, Vladimir, 1977. – 1978. a: Prijedložno-padežne sintagme s pridjevskim značenjem, I. dio, Jezik, god. XXV., br. 1, str. 13. – 19., Zagreb
- Anić, Vladimir, 1977. – 1978. b: Prijedložno-padežne sintagme s pridjevskim značenjem, II. dio, Jezik, god. XXV., br. 2, str. 54. – 62., Zagreb

¹⁷ Unutar književnoumjetničkoga stila imenski je način izražavanja osobito pogodan u dnevničkim zapisima (neobuhvaćenima u građi ovoga rada), „iz težnje za sažetošću, za lapidarnim fiksiranjem proživljenih trenutaka, za neposrednim bilježenjem dojmova.“ (Čale, 1973.: 62.), a njihova se pretežitost prepoznaje i u poeziji. Uporabu takvoga načina izražavanja u znanstvenom stilu Lj. Jonke tumači postizanjem veće razine intelektualiziranosti rečenice: „Kada bismo sve imeničke izraze naučnog jezika koji se mogu prenijeti u glagolsko izražavanje zaista i prenosili u glagolsko izražavanje, naučni bi se tekst jako raspričao i razvodnio.“ (Jonke, 1964.: 121. – 122.).

- Barić, Eugenija, i dr., 2003.: Hrvatska gramatika, četvrto izdanje, Školska knjiga, Zagreb
- Čale, Frano – Zorić, Mate, 1955. – 1956.: Bilješke o stilističkoj vrijednosti imenske konstrukcije, Jezik, god. I., br. 4, str. 100. – 105.
- Čale, Frano, 1973.: Od stilema do stila, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb
- Divković, Mirko, 1917.: Oblici i sintaksa hrvatskoga jezika za srednje škole, 12. prerađeno izdanje, Zagreb
- Florschütz, Josip, 1916.: Gramatika hrvatskoga jezika za ženski licej, preparandije i više pučke škole, treće izdanje (pretisak 2002.), Zagreb
- Ham, Sanda, 2002.: Školska gramatika hrvatskoga jezika, Školska knjiga, Zagreb
- Jonke, Ljudevit, 1964.: Jedno je uzrok, a drugo namjera, Telegram, Zagreb, V, 225 (14. VIII. 1964.), str. 2., u knjizi: Ljudevit Jonke, 2005.: O hrvatskome jeziku u Telegramu od 1960. do 1968., priredio Ivan Marković, Pergamena, Zagreb
- Katičić, Radoslav, 2002.: Sintaksa hrvatskoga književnog jezika, treće poboljšano izdanje, HAZU i Nakladni zavod Globus, Zagreb
- Kovačević, Miloš, 1988.: Uzročno semantičko polje, Svjetlost, Sarajevo
- Maretić, Tomo, 1963.: Gramatika hrvatskoga književnog jezika, treće nepromijenjeno izdanje, Matica hrvatska, Zagreb
- Mlikota, Jadranka, 2009.: O izricanju namjere, Jezik, god. 56., br. 1, str. 1. – 12., Zagreb
- Nyomárkay, István, 1980. – 1981.: Prijedložno-padežne sintagme s pridjevskim značenjem, Filologija, 10, str. 213. – 221., Zagreb
- Pranjaković, Ivo, 2001.: Druga hrvatska skladnja. Sintaktičke rasprave, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb
- Raguž, Dragutin, 1997.: Praktična hrvatska gramatika, Medicinska naklada, Zagreb
- Silić, Josip – Pranjaković, Ivo, 2005.: Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta, Školska knjiga, Zagreb
- Silić, Josip, 2006.: Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika, Disput, Zagreb
- Težak, Stjepko – Babić, Stjepan, 2007.: Gramatika hrvatskoga jezika. Priručnik za osnovno jezično obrazovanje, 15. izdanje, Školska knjiga, Zagreb
- Veber Tkalčević, Adolfo, 1859.: Skladnja ilirskoga jezika za srednja učilišta, Beč
- Vratović, Vladimir, 1954.: Neke primjedbe o stilu naših rečenica, Jezik, god. III., br. 1, str. 25. – 27.

Izvori

- Aralica, Ivan, 1984.: Duše robova, Znanje, Zagreb
- Miro Gavran, 2004.: Poncije Pilat, Mozaik knjiga, Zagreb
- Hrastinski-Jurčec, Ljiljana, 2008.: „Ovrha na plaći radnika“, u knjizi: Galić, Ante i dr., Ovrha i stečaj – aktualnosti zakonodavstva i sudske prakse – 2008.: Inženjerski biro d.d.: str. 14. – 37., Zagreb
- Hina/Net.hr 10. 6. 2008., 22. 6. 2008., 10. 7. 2008., 11. 9. 2008., 23. 2. 2009.
- Jutarnji list 2. 10. 2008.
- Net. hr 27. 6. 2008., 1. 7. 2008., 9. 8. 2008., 17. 2. 2009.

Sažetak

Jadranka Mlikota, Filozofski fakultet u Osijeku

UDK 81'367, izvorni znanstveni rad

primljen 18. svibnja 2009., prihvaćen za tisak 26. siječnja 2010.

Attributive Role of Locative and Instrumental Prepositional Phrases Expressing Intention

This paper brings a list and description of locative and instrumental prepositional phrases expressing purpose or intention. The meaning of purpose and intention is put into correlation with the meaning of cause and reason and then the reasons for their neutralization are determined.

O RIJEČIMA HRVATSKOGA KNJIŽEVNOGA JEZIKA

Sanja Vulić, Marko Alerić

a pridjev *oduran* ‘ogavan, odvratan, gadan, mrzak’ i od njega izvedenu imenicu *odurnost* Maretić kaže da ih književni jezik „može podnijeti”, dok Pavešić kaže „dobre su riječi, poznate i u mnogim narodnim govorima”. Pavešić je to dobro zapazio jer je pridjev *oduran* čest u kajkavštini, npr. *od’uren* u Goli (Večenaj i Lončarić). Rabi se i u brojnim čakavskim govorima, npr. *oduran* u Kukljici na Ugljanu (Maričić Kukljičanin, 2000.) i u mjestu Sali na Dugom otoku (Piasevoli, 1993.), *odurān* u grobničkom govoru (Lukežić i Zubčić, 2007.). Potpuno se isti ostvaraj danas rabi i u novoštokavskom ikavskom govoru Sv. Roka u Lici (Japunčić, 1996.) u kojem to može biti i primljenica iz književnoga jezika. Premda s određenim značenjskim pomakom, očito je istoga postanja i pridjev *odūren* koji se u čakavskom govoru mjesta Beli na Cresu rabi u značenju ‘odvojen od sise ili od vimena’ (Velčić, 2003.). Ne smije se zaboraviti da je taj pridjev izveden od *oduriti (se)* koji se još uvijek rabi u različitim hrvatskim dijalektima. Tako se npr. u pojedinih govorima slavonskoga dijalekta glagol *oduriti se* rabi u značenju ‘ogaditi se’ (Jakšić), a u čakavskom govoru otoka Vrgade kraj Šibenika *odūrīti* u značenju ‘odbiti’ (Jurišić, 1973.). U čakavskim govorima u dijaspori rabi se niz izvedenica koje su s glagolima *odurati se* i *oduravati se* u izravnoj ili neizravnoj tvorbenoj vezi, npr. glagolske imenice *odur*, *oduranje* i *oduravanje* ‘gađenje’ te imenica *odurnjak* ‘odvratan čovjek’, *odura* ‘čudovište, grdoba’ (Cogrštof u Gradišću), *odurīja* ‘odurnost, prenes. oduran čovjek’ u čakavskom govoru Novoga Sela u Slovačkoj (Balaž, 1991.). U Čestotnom je rječniku pridjev *oduran* zastupljen jednom potvrdom, a u Nacionalnom je korpusu 14 potvrda.